

Din, Mezhep ve Tasavvuf Ekseninde
Yezidiliğe
Metodolojik Bir Yaklaşım

Fehmi Ayık

DTA Yayıncılık | DTA Publishing

Yayın No | Publication Number: 101

Kitap Adı: Din, Mezhep ve Tasavvuf Ekseninde
Yezidiliğe Metodolojik Bir Yaklaşım

Book Title: A Methodological Approach to Yazidism
in the Context of Religion, Sect, and Sufism

Yazar | Author: Fehmi Ayık | ORCID: 0009-0009-0507-6657

Editör | Editor: İsmet Tunç | ORCID: 0000-0002-4767-8412

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan 2026 | April 2026

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13.5 x 21

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 193

ISBN: 978-625-8606-15-7

E-ISBN: 978-625-8606-14-0

DOI: 10.70717/dta.9786258606140

Atıf Bilgisi | Cite as: Ayık, Fehmi. *Din, Mezhep ve Tasavvuf Ekseninde
Yezidiliğe Metodolojik Bir Yaklaşım*, Bursa: DTA Yayıncılık, 2026.

1. Din | Religion
2. Dinler Tarihi | History of Religions
3. Yezidilik | Yazidism

Kapak ve Mizanpaj | Cover Design and Layout

Samet Torun - Ahmet Tunçdemir

Sertifika Numarası | Certificate Number: 74919

Yayıncı | Publisher: DTA Yayıncılık Bilişim Ltd. Şti.

Odunluk Mah. Akademi Cad. Zeno Business Center 2C/28 Nilüfer/Bursa

+90 507 227 1297 | bilgi@dtayayincilik.com.tr | www.dtayayincilik.com.tr

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Sertifika Numarası: 47479

Copyright © Bu Eserin bütün hakları DTA Yayıncılık'a aittir.

Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik,
mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Copyright © All rights of this work belong to DTA Publishing.

Without the permission of the publishing company, the whole or part of the book
cannot be printed, published, reproduced or distributed electronically,
mechanically or through photocopying.

Din, Mezhep ve Tasavvuf Ekseninde

Yezidiliğe Metodolojik Bir Yaklaşım

Fehmi Ayık

Bursa 2026

Yazar Hakkında / About the Author

Fehmi Ayık

1992 Yılında Şırnak'ın İdil ilçesi Özbek köyünde doğdu. İlköğretimi bitirdikten sonra 2010 yılında Nusaybin Anadolu İmam-Hatip lisesinden mezun oldu. 2015 yılında Lisans eğitimini Erzurum Atatürk Üniversitesinde tamamladıktan sonra kısa bir İmam-hatip geçmişinin ardından İdil'de öğretmenlik mesleğini icra etmeye başladı. 2023 yılında Şırnak Üniversitesinde dinler tarihi alanında yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamladı. Hali hazırda Batman'da ikamet etmekte ve öğretmenlik mesleğini icra etmeye devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

He was born in 1992 in Özbek village, located in the İdil district of Şırnak. After completing his primary education, he graduated from Nusaybin Anatolian İmam-Hatip High School in 2010. In 2015, he completed his undergraduate studies at Erzurum Atatürk University. Following a brief period of service as an imam-hatip, he began his teaching career in İdil. In 2023, he successfully completed his master's degree in the field of History of Religions at Şırnak University. He currently resides in Batman, where he continues to practice the teaching profession. He is married and the father of one child.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	7
Giriş.....	9

I GENEL HATLARIYLA YEZİDİLİK

1. Yezidiliğin Kavramsal Karşılığı Ve Kökeni	17
2. Yezidiliğin Temel Noktaları	21
3. Yezidiliğin Toplumsal Muhafif Yönü ve Sonuçları.....	27
4. Etnik Yapısal Düzleme Dönüşümü ve Kimlik Sorunu	35
5. Kültürel Doku ve Sosyal İzolasyonun Olası Sonuçları	46
6. Toplumsal Örgütlenmede Dini Pratiklerin Etkisi.....	51

II YEZİDİLİĞE TEORİK YAKLAŞIMLAR

1. Bir Din Olarak Yezidiliğe Genel Bakış	61
2. Bir Mezhep Olarak Yezidiliğe Genel Bir Bakış.....	66
3. Bir Tasavvufi/Mistik Oluşum Olarak Yezidiliğe Genel Bir Bakış	68

III TEORİK YAKLAŞIMLARIN METODOLOJİK YANSIMASI, NEDENLERİ VE ARKA PLANI

1. Yezidiliğin Kurumsal Bir Din Olduğuna Dair Vurguda Etkili Olan Etmenler	80
1.1. Kutsal Varlık	83
1.2. Zamanın ve Mekanın Kutsallığı	87
1.3. Kutsal Kitap	90
1.4. Melekler ve Melek Tavus	95
1.5. Mitoloji.....	101
1.6. Güneş Kültü	106
1.7. Sembolizm.....	111
1.8. Fıkhi Formlar-Ritüeller.....	117
2. Yezidiliğin Mezhep Olduğuna Dair Vurguda Etkili Olan Etmenler.....	122
2.1. Fıkhi Formlardaki Benzerlik ve Şeyh Adi Etkisi.....	128

2.2. Linguistik ve Kavramsal Analoji	131
2.3. Yezidiliğin Tasavvufi Bir Oluşum Olduğuna Dair Vurguda Etkili Olan Etmenler	137
2.3.1. Hiyerarşik Yapıda Tasavvufi Kavramlar	140
2.3.2. Melek Tavus ve Tasavvufi Kimliği	144
2.3.3. Şeyh Adi ve Tasavvufi Kimliği	147

IV METODOLOJİK AYRIM VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1. Dinler Tarihi Perspektifi ile Yezidiliğe Yaklaşım ve Yapılan Çalışmalar	160
2. Mezhepler Tarihi Perspektifi ile Yezidiliğe Yaklaşım ve Yapılan Çalışmalar	167
3. Tasavvuf Perspektifi ile Yezidiliğe Yaklaşım ve Yapılan Çalışmalar	173
Sonuç	179
Kaynakça	183

ÖN SÖZ

Günümüzde en çok tartışılan dini topluluklardan biri olan Yezidilik; batını, senkretik, heterodoksal bir yapı olarak karşımıza çıkmış, şifahi aktarımın yoğunlukta olduğu bir inanç olmasından ötürü kökeni ve kimliği üzerindeki tartışmalar güncelliğini korumuştur. Genelde bu tartışmalar Yezidi kavramı, Melek Tavus ve Şeyh Adi b. Müsafir gibi konuların odağında devam etmiştir. Bu bağlamda Yezidiliğin kavramsal karşılığı, toplumsal muhalif yönünün oluşmasında etkili olan sebepler ve kültürel doku irdelenmiş, buna bağlı olarak Yezidilerin toplumsal baskılara karşın içine girdikleri sosyal izolasyonun sonuçları, Melek Tavus profili ve şeytan ile kurulan ilişkinin arka planı, Şeyh Adi b. Müsafir'e yüklenen misyonun nedenleri de ele alınan ve tartışılan konular arasında yerini almıştır.

Yezidiliğin inanç, ibadet, ahlak, mistik değerler, sosyo-kültürel, etno-dinsel boyutuyla çok çeşitli bir kimlik yapısına sahip olması onu farklı bilimsel alanların kapsamına almıştır. Bu yönüyle Yezidilik, üç farklı disiplin tarafından özellikle mercek altına alınmıştır. Bu disiplinler; *dinler tarihi*, *mezhepler tarihi* ve *tasavvuf*tür. Yezidilik; Kutsal varlık, kutsal zaman ve mekan, mitoloji, sembolizm gibi özgün inanç ilkelerinden dolayı dinler tarihinde ele alınırken Ehl-i Sünnet alimi Şeyh Adi b. Müsafir'le ilişkisi, fıkhi formlar ve lingüistik benzerliklerden dolayı da mezhepler tarihinde ele alınmıştır. Ayrıca Şeyh Adi b. Müsafir'in tasavvufi kimliğe sahip olması, Melek Tavus'un taşıdığı anlam ve Şeytan ile kurulan ilişkisi tasavvufi bir oluşum olarak irdelenmesini gerekli kılmıştır. Bu durum Yezidiliğin inanç kimliği noktasında bir karmaşa yaşamasına neden olmuştur. Dolayısıyla Yezidiliğe bir din, mezhep veya tasavvufi oluşum olarak bakıldığında hangi etmenlerden kaynaklı olarak bu sonuca varıldığı ile ilgili vurgular tahlil ve tasnif edilmiş,

nihayetinde ise din, mezhep ve tasavvuf ekseninde Yezidiliğin inanç kimliği metodolojik bir yaklaşımla teşhis edilme-ye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında ve öncesinde verdiği tavsiyelerle ufuk açıcı katkılar sunan ve beni motive eden değerli danışmanım Doç. Dr. İsmet TUNÇ hocama ve bu çalışmayı hazırlarken beni her şartta destekleyen eşim Züleyha AYIK'a teşekkürlerimi sunarım. Temenni ederim ki bu çalışma dinler tarihi ve diğer disiplinlerle ilgili yapılacak başka çalışmalar için de yol gösterici olur.

Fehmi Ayık
Şırnak - 2026